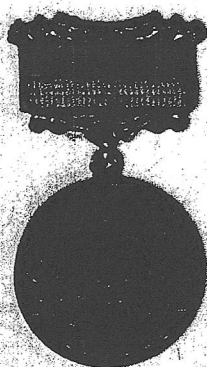
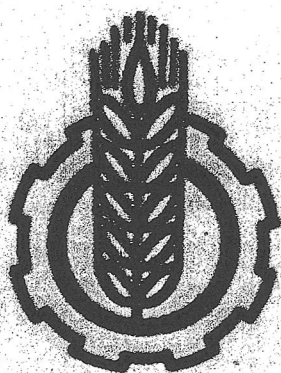

ЕКОНОМІКА АПК

Міжнародний науково-виробничий журнал

У номері:

- *Аграрна політика і реформування*
- *Економіка агропромислового виробництва*
- *Аграрний ринок*
- *Ціноутворення та цінова політика*
- *Фінансові відносини та бухгалтерський облік*
- *Матеріально-технічне забезпечення аграрної сфери*
- *Аграрний менеджмент і підприємництво*
- *Інноваційна діяльність та інтелектуальний капітал*
- *Управління та інформаційне забезпечення*
- *Зовнішньоекономічні відносини*
- *Проблеми економічної теорії*
- *Наукова дискусія*
- *Сторінка молодого науковця*

№ 12, грудень 2013 р.

ЕКОНОМІКА АПК

Міжнародний науково-виробничий журнал

Колектив редакції журналу
нагороджено
Почесною грамотою
Кабінету Міністрів України

12'2013 (230)

ЗМІСТ

Аграрна політика і реформування

Хмельний О.М. Аграрний ринок праці: функціональні особливості та їх соціально-економічні слідки для населення.....	5
Блук Р.Т., Кurylo Л.І. On strengthening of organizational component in the field of management agricultural economics.....	12

Економіка агропромислового виробництва

Скаленко А.М. Особливості формування орендної плати в сільськогосподарських підприємствах на Полісся.....	19
Баченко О.М. Ефективність використання кормів у тваринництві.....	25
Вок О.В. Розвиток малих підприємств на селі.....	31

Аграрний ринок

Сановська В.М., Ціхановська О.М. Функціонування роздрібних продовольчих ринків як складових товарної інфраструктури.....	40
---	----

Ціноутворення та цінова політика

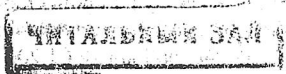
Бодюк Н.А. Futures market – important factor of price stabilization.....	44
--	----

Фінансові відносини та бухгалтерський облік

Безюк П.А., Гудзь О.С., Войтюк А.В. Трансформація матриці банківського кредитування сільськогосподарських підприємств.....	49
Зданчук М.А. Методи бухгалтерського обліку в інформаційному забезпеченні менеджменту.....	55

Матеріально-технічне забезпечення аграрної сфери

Пров В.М. Виробнича та ринкова політика провідних світових виробників сільськогосподарської техніки.....	63
---	----

Economika APK

International scientific and production journal

*The journal was awarded
a Diploma of Cabinet of
Ministers of Ukraine*

12'2013 (230)

CONTENTS

AGRARIAN POLICY AND REFORMATION

<i>Shlynyi O.M.</i> Agrarian labour market: faunctional specifics and their social and economic consequences	5
<i>Bluk P.T., Kurylo L.I.</i> On strengthening of organizational component in the field of management agricultural economics	12

ECONOMICS OF AGROINDUSTRIAL PRODUCTION

<i>Skalenko A.M.</i> Features of Rental Charge Formation in Agricultural Enterprises of Polissya Area	19
<i>Yachenko O.M.</i> The effectiveness of the use of feed in livestock breeding	25
<i>Yok A.V.</i> The development of small enterprises in rural areas	31

AGRARIAN MARKET

<i>Shanovska V.M., Tsikhanovska O.M.</i> Functioning of retail agricultural markets as constituents of sales structure	40
--	----

PRICE-FORMATION AND PRICING POLICY

<i>Yedkyi N.A.</i> Futures market as an important factor for price stabilization	44
--	----

FINANCIAL RELATIONS AND ACCOUNTING

<i>Pyuk P.A., Gudz O.Y., Voytiuk A.V.</i> Transformation matrix of bank financing agricultural enterprises	49
<i>Lanchuk M.A.</i> The role of accounting methods in decision-making system	55

LOGISTICAL SUPPORT OF THE AGRARIAN SPHERE

<i>Yov V. M.</i> The modern production and market policy of the leading world manufacturers agricultural machinery	63
--	----

AGRARIAN MANAGEMENT AND ENTREPRENEURSHIP

<i>Yraska T.I.</i> Differentiation of agriculture in terms of types of business entities	71
--	----

*В.М. ЦІХАНОВСЬКА, кандидат економічних наук, доцент
Вінницький національний аграрний університет
О.М. ЦІХАНОВСЬКА, кандидат економічних наук, доцент
Вінницький інститут економіки
Тернопільського національного економічного університету*

Функціонування роздрібних продовольчих ринків як складових збутової інфраструктури

Постановка проблеми. Характерною рисою функціонування економіки України на сучасному етапі є здійснення істотних трансформаційних процесів, які не завершені до цього часу. Перехідний період супроводжується різкими негативними наслідками, що спричинили зниження рівня життя населення.

З'явилося багато типових процесів деформації у розвитку торгівлі, серед яких слід виділити зниження рівня забезпеченості населення мережею роздрібних торговельних підприємств, погіршення її технічного і технологічного рівня, зростання роздрібних цін на товари та послуги. Це призвело до розширення не альтернативної, відносно культури обслуговування й технології торгівлі, роздрібною мережі. За таких умов почали активно розвиватися роздрібні продовольчі ринки, які стали серйозним конкурентом роздрібній торговельній мережі й витісняють її з товарного обігу. Це, насамперед, пов'язано із соціальною значущістю даних підприємств торгівлі, яка виявляється в наданні додаткових робочих місць за умов зростаючого безробіття, а також реалізації товарів за нижчими цінами відносно цін на товари роздрібних торговельних підприємств, в умовах інфляції та зниження реальних доходів населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Деякі теоретичні й практичні аспекти функціонування роздрібних продовольчих ринків висвітлено у наукових працях вітчизняних і зарубіжних економістів: С. Гірц [1], І.В. Свиноуса [2], Дж. Скотта [3], О.М. Шпичака [4].

Мета статті – розкрити роль роздрібних продовольчих ринків у товарорусі сільськогосподарської продукції від виробника до кінцевого споживача.

Виклад основних результатів дослідження. Значення роздрібних продовольчих ринків (базарів) у «тіньовому» економічному житті суспільства в цілому було перенесено на ринки. При цьому ситуація на ринках визначалася діяльністю нелегальних підприємств. Саме порушники продовольчої безпеки в період становлення радянської економіки забезпечували ринки продовольчими товарами. Їх збували на базарах та через посередницьку структуру й найняті нелегальні ліцензії. Ринки стали початковими та основними пунктами торговельних експедицій. У період посилення діяльності «мішечники» (1919 – початку 1920-х років) вони відіграли роль справжніх центрів нелегального обігу. Тут вільні добувачі продовольства продавали товари, спілкувалися й ділилися інформацією; домовлялися один з одним про створення дорожніх колективів; сюди їздили із провізією з метою наступного продажу. На базарах міст продовольчі ринки посередники укладали угоди зі своїми колегами по ремеслу, що закуповували товари оптом у навколишніх містечках і селах. На територіях ринків розташовувалися лавки, в яких розміщували товари й професійних мішечників. Вартові, призначені колективами торгово-посередницьких груп, контролювали території базарів і базари, знімали дані про діяльність нелегальних підприємств та їхніх представників про безпеку. Подібна ситуація існує й в нинішній час.

часів СРСР торгівля на роздрібних продовольчих ринках звалася «колгоспна». Колгоспна торгівля – одна з форм радянської торгівлі, здійснювана колгоспами й колгоспниками, що реалізували лишки своєї сільськогосподарської продукції, яка залишилася після виконання зобов'язань перед державою та забезпечення своїх виробничих особистих потреб. Колгоспна торгівля виникла в період колективізації сільського господарства, коли в нашій країні здійснювався перехід дрібних селянських господарств до великого землеробства. Особливості колгоспної торгівлі, зумовленої існуванням товарного виробництва, групової колгоспної власності й особистого підсобного господарства (ОПГ) колгоспників, полягали у тому, що купівля-продаж відбувалися між безпосередніми виробниками і споживачами товарів, ціни встановлювалися під впливом попиту та пропозиції на ринку. На відміну від державної й кооперативної торгівлі як організованого ринку обсяг обороту колгоспної торгівлі та ціни не планувалися державою. Однак вона регулювала колгоспну торгівлю за допомогою заходів економічного характеру шляхом розширення державної й кооперативної форм торгівлі, які реалізували товари за твердими цінами.

Збільшення обсягів сільськогосподарського виробництва, підвищення його товарності та проведення певної політики в галузі заготівель є найважливішими й вирішальними економічними факторами розвитку колгоспної торгівлі. Постанова березневого (1965 р.) Пленуму ЦК КПРС «Про невідкладні заходи з подальшого розвитку сільськогосподарства», а також скасування необґрунтованих обмежень особистого підсобного господарства колгоспників, робітників і службовців, скасування податку з осіб, що мають в особистій власності худобу, створили нові можливості для розвитку сільськогосподарського виробництва, нарощування продажів сільськогосподарських продуктів державним та кооперативним організаціям, а також на колгоспному ринку. Хоча питома вага колгоспної торгівлі в загальному роздрібному товарообігу була невелика (у 1969 р. – 2,8%), проте вона відіграла помітну роль у постачанні міському населенню

продуктів харчування, особливо таких, як м'ясо, овочі, картопля, фрукти.

Організована колгоспна торгівля сприяла розв'язанню багатьох проблем, пов'язаних із купівлею жителями міста продуктів харчування. Асортимент продовольчих товарів на колгоспних ринках був більш-менш стабільним. Тут жителі міст купували сільськогосподарську продукцію, вирощену головним чином в особистих селянських господарствах.

Важливо, що колгоспна торгівля мала лише допоміжне значення у постачанні міста продуктами харчування. У середньому по містах країни в 1938-1940 роках реалізація продуктів у рамках колгоспної торгівлі становила тільки 13,3% всієї реалізації. Часом обсяги продажів колгоспної торгівлі істотно перевищували внесок державної торгівлі, але це стосувалося лише пшеничного борошна й вершкового масла.

Збереження до середини 60-х років минулого століття селянської базарної торгівлі було своєрідним показником товарного спрямування особистого господарства селян (у 50-ті роки частка проданого на ринку зерна становила від 2 до 6% від вирощеного в ОПГ, картоплі – 7, м'яса – від 9 до 21, молока близько 4, яєць – від 10 до 18%). Переважно така «торгівля», за спостереженнями В.Б. Островського, набувала форми прямого продуктообміну, особливо у воєнні й повоєнні роки, коли селяни обмінювали продукти харчування на промислові товари. Стан торгівлі характеризувався недостатнім розвитком товарно-грошових відносин і ринкової інфраструктури, й разом із тим стимулювався потребами купівлі найнеобхідніших виробів промисловості, одержання грошей для сплати податків.

Процес торгівлі на роздрібних продовольчих ринках досить суттєво відрізняється від інших організованих форм торгівлі продовольчими товарами. На основі досліджень С. Гірца можна виокремити такі відмінності [1, с. 29]:

- низький рівень обізнаності як покупців, так і продавців щодо рівня цін, якості товару;
- наявність постійних клієнтів у продавців;
- базарний торг.

Нині ринки залишаються одним із основних джерел постачання населенню міст і промислових центрів високоякісної сільсько-

господарської продукції. Це суб'єкти господарювання, створені на відведених за рішенням місцевих органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування земельних ділянках та зареєстровані в установленому порядку, функціональними обов'язками яких є надання послуг і створення для продавців та покупців належних умов у процесі купівлі-продажу товарів за цінами, що складаються залежно від попиту й пропозицій [5].

Посилення руху серед споживачів агропродовольчої продукції щодо підтримання та захисту екологічності й безпечності продукції у світі та нашій країні зумовлює необхідність пошуку способів задоволення цієї потреби. Нині у країнах Європи набув поширення такий спосіб задоволення потреб міського населення у свіжій і безпечній фермерській продукції, як через замовлення фермеру виростити необхідну продукцію [6]. Міські органи влади збирають замовлення й формують банк можливих постачальників, узгоджують терміни поставки та вид продукції. Цей підхід також є корисним для вітчизняної практики, щоб дрібні товаровиробники плодоовочевої продукції мали можливість формувати прями й оперативні канали реалізації.

Подібна практика спостерігається в Росії, де холдингом «КорпЕстейт» (входить у корпорацію «Ростик Груп») удосконалено форми роздрібної торгівлі продуктами харчування через створення екоринків, забезпечених сучасним обладнанням спеціалізованих торговельних центрів, призначених для продажу фермерами та регіональними виробниками своєї продукції безпосередньо кінцевим покупцям. Сільськогосподарські товаровиробники орендують торговельні площі й у форматі традиційної ринкової торгівлі пропонують товари покупцям [7].

Концепція екоринків передбачає пристосування до потреб фермерів та інших сільгоспвиробників, а сам власник налаштований на позиціонування їх як центрів збуту сільськогосподарської продукції. Відповідно, можна говорити і про появу нової форми позамагазинної торгівлі, за якої кінцевий покупець та постачальник взаємодіють безпосередньо, але при цьому власник торговельного центру відповідає за просування єдиного

бренду екоринків (що відсутнє при торгівлі на міських споживчих ринках).

Формування мережі продовольчих ринків створює такі вигоди: для споживачів – своєчасне забезпечення дешевшими та якісними продуктами харчування; ринковою інформацією для товаровиробників – створення однакових умов для виходу на конкурентний ринок; прискорення або спрощення порядку просування продукції до споживача; забезпечення попиту на продукцію; збереження робочих місць; концентрація підприємницької діяльності в одному місці; для фермерів і особистих господарів населення – можливість продавати без посередників; для оптовиків, які реалізують продукцію на ринку, – збільшення кількості оптових покупців; користування послугами ринку додаткових капітальних витрат на створення своїх складів; зниження ризику; можливі порівняння цін та якості товарів, що пропонуються конкурентами, і встановлення реального ринкових цін на свою продукцію; можливість вибору певної спеціалізації; налагодження мерцієвих зв'язків із покупцями; для оптовиків, які закупають продукцію на ринку, можливість порівняння цін та якості товарів, що пропонуються різними продавцями (товаровиробниками й оптовиками); можливість вибору за принципом «ціна-якість-обсяг-риск»; зниження ризику бути ошуканими при закупити неякісну продукцію; налагодження комерційних зв'язків із великими торговельними компаніями і виробниками; для інвесторів можливість інвестування під гарантії місцевих органів влади.

На продовольчому ринку оптовик зв'язує сільськогосподарських товаровиробників із суб'єктами роздрібної мережі, надається можливість закуповувати продукти в необмежених обсягах та широкого асортименту, повніше використовувати сільськогосподарство, оснащене сучасними технічними засобами, збільшувати товарообіг, скорочувати транспортні витрати сприятиме збільшенню прибутку.

Реалізація у формі торгівлі на ринку розрощеної сільськогосподарської продукції продовольства, живої худоби, птиці, шкури тварин, декоративної птиці може водитися, як правило, на спеціалізованих продовольчих ринках, а також на змішаних продовольчо-непродовольчих за наявності

літніх належних умов та відповідності гігієно-епідеміологічним вимогам.

На продовольчих і відповідних частинах сільських ринків торгують більшістю продуктів тваринного походження (м'ясо, сопродукти, сало, забита птиця, яйця, мед, молоко й молочкопродукти, сири тощо) на цих ринках і в павільйонах, що відповідають санітарним вимогам. Продукти та продовольчі товари, що є менш-вразливими до дії зовнішніх факторів (картопля, овочі, фрукти і ягоди, борошно й крупи та продукти їх переробки тощо), можуть продаватися ринковими продавцями на відкритих ринках за накритими або відкритими столами-прилавками.

Основними причинами реалізації сільськогосподарської продукції ОСГ упродовж цього періоду їх існування через систему роздрібних продовольчих ринків є такі:

1. Можливість реалізації лишків сільськогосподарської продукції, яку не можна продати ні торгово-посередницьким структурам, ні на внутрішньосільському ринку (продукція птахівництва, кролівництва).

2. Можливість реалізувати незначні обсяги сільськогосподарської продукції.

3. Шляхом натурального обміну задовольнити потребу в промислових товарах та продуктах харчової промисловості.

Для покупців основними чинниками, що спонукає купувати продукти харчування на роздрібних продовольчих ринках, є якість продукції і задовільний рівень цін.

Нині функціонуванню роздрібних продовольчих ринків як одному з каналів збуту лишків сільськогосподарської продукції, альтернативи немає, враховуючи, що основна маса особистих селянських господарств реалізує значну

кількість неоднорідної сільськогосподарської продукції. Крім того, через високу якість продукції, якої не можуть досягти великотоварні підприємства, низький рівень реалізаційних цін порівняно з роздрібною торгівлею, невисоку купівельну спроможність населення на найближчу перспективу роздрібні продовольчі ринки залишатимуться найзручнішими та найпривабливішими для жителів міст – кінцевих споживачів для придбання основних видів вироблених у селянських господарствах продуктів харчування.

Висновки. Сучасний стан розвитку продовольчих ринків і багатофункціональний характер їхньої діяльності об'єктивно вимагають створення системи регулювання, яка передбачає ліквідацію або легалізацію стихійної торгівлі, зокрема наданням статусу «торговим рядам» та «торговим майданчикам»; проведення паспортизації ринків; посилення контролю за безпекою товарів, що реалізуються на ринках, зокрема поліпшенням матеріально-технічної бази державних лабораторій ветеринарно-санітарної служби, створення умов для роботи служб, до повноважень яких входить припинення реалізації на ринках фальсифікованої й контрабандної продукції; посилення вимог до облаштування та утримання територій ринків у належному технічному й санітарному стані, розширення асортименту послуг; посилення контрольно-наглядових функцій із акцентом на захист прав та інтересів споживачів. Одним із напрямів удосконалення торгівлі на продовольчих ринках є перетворення роздрібного ринку в торговельний комплекс, ярмарок, а також сільськогосподарський або сільськогосподарський кооперативний ринок.

Список використаних джерел

1. Geertz, C. The Bazaar Economy: Information and Search in Peasant Marketing // American Economic Review. 1978. – 68. No. 2. May. P. 28-32.
2. Свиноус І.В. Розвиток оптових і роздрібних ринків сільськогосподарської продукції в Україні / І.В. Свиноус (сн. технологічного університету Поділля). – 2003. – № 3. – С. 34-37.
3. Scott J. The Moral Economy of the Peasant: Rebellion and Subsistence in Southeast Asia. New Haven: Yale University Press, 1976.
4. Шпичак О.М. Реалізація продукції особистими селянськими господарствами: витрати, ціни, ефективність / Шпичак, І.В. Свиноус. – К.: ННЦ "ІАЕ", 2008. – 320 с.
5. Thomas, J. Informal Economic Activity. Michigan: The University of Michigan Press, 1992.
6. Feldbrugge, F.J. The Soviet second economy in a political and legal perspective, in: Feige, E. (ed.) The Underground Economies. Madison: University of Wisconsin, 1989.
7. Паска І.М. Зарубіжний досвід функціонування оптових ринків та логістичних центрів як елементів інфраструктури агропродовольчого ринку / І.М. Паска // Вісн. Хмельницького національного університету. – 2012. – № 2. – С. 295-298.

Стаття надійшла до редакції 16.09.2013 р.

* * *